लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत

नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो

वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी:

रमन कायस्थ

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ ।

२०६९

लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

रमन कायस्थ

२०६९

शोधनिर्देशक
सहप्रा. रमेश प्रसाद भट्टराई

लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो
वर्षको दसौं पत्रका प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थीः
रमन कायस्थ
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

२०६९

शोध निर्देशकको मन्तव्य

प्रस्तुत लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र रमन कायस्थले स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयारपार्नु भएको हो । मेरा निर्देशनमा रही तयार पार्नुभएको उपर्युक्त शीर्षकमा उहाँले निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली केन्द्रीय विभाग त्रि.वि.कीर्तिपुरसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६९/१२/२९

....

सह-प्राध्यापक

रमेश प्रसाद भट्टराई

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

काठमाडौँ ।

त्रिभुवन विश्व विद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

यस विभाग अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको आंशिक प्रयोजनका लागि शोधार्थी रमन कायस्थले तयार पार्नु भएको 'लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व' शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन		हस्ताक्षर
१)	विभागीय प्रमुख, प्रा.डा. देवी प्रसाद गौतम	....
२)	शोध निर्देशक, सहप्रा. रमेश प्रसाद भट्टराई	....
३)	बाह्य परीक्षक, प्रा. केशब सुवेदी	....

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु सह-प्राध्यापक रमेश प्रसाद भट्टराईको प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । आफ्नो अति व्यस्त समयमा पनि प्रस्तुत शोधविषयमा उपयुक्त किसिमको सल्लाह दिई शोधकार्य गर्न अवसर जुटाउने तथा अमूल्य समय सुझाव र प्रेरणा दिई मार्गनिर्देशन गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु प्रा.डा.देवी प्रसाद गौतमप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्र पूरा गर्नको लागि आवश्यक निर्देशन, सल्लाह तथा सुझाव प्रदान गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु प्रा.राजेन्द्र सुवेदीप्रति विशेष कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मेरो व्यक्तिगत निष्कृयतामा सदैव घच्घच्याउँदै सल्लाह, सुझाव तथा मेरो जीवनको उकाली, ओराली, आरोह, अवरोह र मेरो हर समस्यामा सुख, दुःख र जीवनको हरेक पाइलामा साथ दिने मेरी श्रीमती नानुलक्ष्मी कायस्थप्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । विभिन्न पत्र-पत्रिका तथा पुस्तक तथा अन्तर्वार्ता जुटाई सामग्री सङ्कलन कार्यमा सहयोग गर्नुहुने अच्युतनन्दन शर्मा चालिसेप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । सदैव उचित कार्यका लागि र जीवनमा ठूलो मान्छे भएर चिन्नुभन्दा देशको असल नागरिक भएर चिन्न भनी मार्गनिर्देश गर्ने मेरी हजुरआमा सूर्यमाया कायस्थ, बुबा जगतलाल कायस्थ आमा कृष्णमाया कायस्थ र दाजु डा.प्रकाश कायस्थप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

त्यसैगरी कम्प्युटरको व्यवस्था र टाइप गरी सहयोग गर्ने पञ्चकृष्ण प्रजापति (क्वालिटी फोटोकपी एण्ड जी लिङ्क सर्भिस प्रोभाइडर, नयाँ गङ्गाघर) लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्त्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने सिरुटार इङ्लिस सेकेण्डरी स्कुल परिवार तथा क्लासिक सर्जिकल्स प्रा.लि. परिवारलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति : २०६९/१२/२९

शैक्षिक सत्र २०५८/५९

....

रमन कायस्थ

स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्ष

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

विषय सूची

शीर्षक	पृष्ठ संख्या
पहिलो परिच्छेद	
शोध परिचय	**१-६**
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधकार्यको औचित्य र महत्व	४
१.६ क्षेत्र र सीमा	५
१.७ शोध विधि	५
१.८ शोधपत्रको रुपरेखा	६
१.९ परिशिष्ट	६
दोस्रो परिच्छेद	
लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको जीवनी	**७-१९**
२.१ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको सङ्क्षिप्त जीवनी	७
२.१.१ जन्म र जन्मस्थान	७
२.१.२ बाल्यकाल र स्वभाव	७
२.१.३ शिक्षा दीक्षा	८
२.१.४ वयस्कता र कार्यक्षेत्र	८
२.१.५ विवाह दाम्पत्य जीवन	९
२.१.६ पारिवारिक जीवन	९
२.१.७ पारिवारिक आर्थिक अवस्था	११
२.१.८ बसोबास तथा आजीविका	११
२.१.९ पितृ-भ्रातृ वियोग	११
२.१.१० भ्रमण	१२

२.१.११ रुचि १२
२.१.१२ सम्मान र पुरस्कार १३
२.१.१३ लेखन, लेखनका निम्ति प्रेरणा र प्रभाव १३
२.१.१४ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको साहित्यक यात्रा १४
२.१.१५ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको कविता यात्रा १४
२.१.१६ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेका कथा यात्रा १६
२.१.१७ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेका निबन्ध यात्रा १७
२.१.१८ लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेका उपन्यास यात्रा १९

तेस्रो परिच्छेद

लक्ष्मीनन्दन शर्मा चालिसेको व्यक्तित्व २०-२७

३.१ सामाजिक व्यक्तित्व २०
३.२ निजी व्यक्तित्व २०
३.३ बाह्य व्यक्तित्व २१
३.४ आन्तरिक व्यक्तित्व २१
३.५ सार्वजनिक व्यक्तित्व २२
३.६ राजनैतिक व्यक्तित्व २२
३.७ साहित्यिक व्यक्तित्व २३
३.८ कवि व्यक्तित्व २३
३.९ कथाकार व्यक्तित्व २४
३.१० निबन्धकार व्यक्तित्व २४
३.११ उपन्यासकार व्यक्तित्व २५
३.१२ सम्पादक व्यक्तित्व २५
३.१३ जीवनी, व्यक्तित्व र साहित्य २६
३.१४ निष्कर्ष २७

चौँथो परिच्छेद

लक्ष्मीनन्दन शर्माको उपन्यास लेखन **२८-४१**

४.१ परिचय २८

४.२ 'एक जोर औँठी' उपन्यासको विश्लेषण २९

४.२.१ कथानक २९

४.२.२ चरित्र र चरित्र चित्रण ३४

४.२.२.१ सुमुखी ३४

४.२.२.२ प्रेमबहादुर ३६

४.२.२.३ सहायक पात्रहरू ३७

४.२.३ पर्यावरण ३८

४.२.४ दृष्टिबिन्दु ३८

४.२.५ सारवस्तु ३९

४.२.६ भाषा ४०

४.३ निष्कर्ष ४१

पाँचौँ परिच्छेद

लक्ष्मीनन्द शर्मा चालिसेको कृतित्वको अध्ययन र विश्लेषण **४२-५५**

५.१ लक्ष्मीनन्दन शर्माका फुटकर कविताहरूको अध्ययन ४२

५.२ लक्ष्मीनन्दन शर्माका फुटकर कथाहरूको अध्ययन ४८

५.३ लक्ष्मीनन्दन शर्माका फुटकर निबन्धहरूको अध्ययन ५०

५.३.१ लक्ष्मीनन्दन शर्माका विचारमूलक निबन्धहरूको अध्ययन ५१

५.३.२ लक्ष्मीनन्दन शर्माका सूचनामूलक निबन्धहरू ५३

५.४ निष्कर्ष ५५

छैठौँ परिच्छेद

सारांश तथा उपसंहार **५६-५७**

सन्दर्भ सामग्री **५८**

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

१.	काठ.	काठमाडौँ
२.	क्रसं.	क्रम संख्या
३.	डा.	डाक्टर
४.	त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
५.	ने.	नेपाली
६.	पं.	पण्डित
७.	पृ.सं.	पृष्ठ संख्या
८.	प्रका.	प्रकाशक
९.	वि.सं.	विक्रम संवत्
१०.	सन्.	इस्वी संवत्
११.	सम्पा.	सम्पादन